

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

УДК 340.132.1

Л. М. ЛЕГІН

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО НОВІ ЗАКОНИ ТА ІНШІ ПРАВОВІ АКТИ

Розглядається право на інформацію про нові закони та правові акти як одне із основоположних прав людини. Визначено, що на офіційному державному рівні це право забезпечується через оприлюднення прийнятих нормативно-правових актів. Вказано, що основним способом оприлюднення нормативно-правових актів є офіційне опублікування. Право на інформацію про нові закони та правові акти передбачає обов'язок правотворчого органу повідомляти про сам факт прийняття закону чи правового акта та оприлюднювати їхній повний та точний текст.

Ключові слова: закон, нормативно-правовий акт, оприлюднення нормативно-правових актів, офіційне опублікування, право на інформацію.

Легин Л. М. Право на інформацію о новых законах и иных правовых актах

Рассматривается право на информацию о новых законах и правовых актах как одно из основополагающих прав. Определено, что

© ЛЕГІН Людмила Михайлівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 3 (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ

на официальном государственном уровне это право обеспечивается через обнародование принятых нормативно-правовых актов. Указано, что основным способом обнародования нормативно-правовых актов является официальное опубликование. Право на информацию о новых законах и правовых актах предусматривает обязанность правотворческого органа сообщать о самом факте принятия закона или правового акта и обнародовать их полный и точный текст. Также, указано, необходимость создания условий для доступа к законам и правовым актам.

Ключевые слова: закон, нормативно-правовой акт, обнародования нормативно-правовых актов, официальное опубликование, право на информацию.

Legin L. M. Right to information about new laws and other legal acts

We consider the right on information about new laws and legal acts as one of the fundamental rights. Determined that the official state level, this right is ensured through the publication of accepted regulatory legal acts. Indicated that the main method of publication of legal acts is an official publication. The right to information about new laws and legal acts the responsibility of law-making authority to report the fact of a law or a legal act and to make public their full and exact text. Also, states need to create conditions for access to laws and legal acts .

Key words: law, legal act, promulgation of regulations, official publication, the right on information.

Право на інформацію про нові закони та інші правові акти – одне із загальноновизнаних міжнародним співтовариством прав людини, яке держава зобов'язана поважати і сприяти його реалізації. У Підсумковому документі Віденської зустрічі представників держав – учасниць Ради безпеки і співробітництва в Європі 15 січня 1989 р. вказується на необхідність ефективно забезпечувати право осіб знати свої права й обов'язки в цій сфері і вчиняти дії відповідно до них, з цією метою публікувати й робити доступними всі закони, адміністративні правила й процедури, які стосуються прав і основ-

них свобод людини. Важливо також, щоб населенню й посадовим особам держави було надано достатньо часу для ознайомлення й вивчення нових законів та інших актів нормативного характеру, оскільки їхнє дотримання й виконання залежить від того, наскільки правильно їх розуміють ті, кому вони адресовані¹.

Однак, у національній юридичній науці відсутні концептуальні наукові дослідження права на інформацію про нові закони та інші правові акти. На даний час, вказане право розглядається крізь призму права на інформацію. Правову інформацію визначають як окремий вид інформації, як на науковому так і на нормативному рівнях. Відповідно до Закону України «Про інформацію», правова інформація є різновидом інформації. Відповідно, дослідженнями правової інформації займаються А. Марущак², О. Тихомиров³, К. Беляков⁴, О. Селезньова⁵. Як вказує О. Селезньова, правова інформація має важливе значення для регулювання суспільних відносин⁶.

У вузькому розумінні, за визначенням О. Тихомирова, поняття «правова інформація» має відображати основне призначення права як універсального регулятора суспільних відносин, а саме: правова інформація – це соціально важлива інформація, яка відображає нормативні (загально-обов'язкові) або індивідуальні вимоги до поведінки (діяльності) суб'єктів, що відповідають інтересам суспільства та забезпечуються й охороняються державою. У такому аспекті виокремлюється ще одна властивість, яка принципово відрізняє правову інформацію від усієї іншої – обов'язковість її надання державою та усвідомлення відповідними суб'єктами⁷.

Таким чином, правова інформація займає ключове місце у сфері правового регулювання. К. Беляков виділяє наступні основні елементами: суб'єкт, який зобов'язаний надавати правову інформацію, який наділений державно-владними повноваженнями, умовно «законодавець»; суб'єкт, зобов'язаний отримувати й усвідомлювати правову інформацію; середовище передачі та оброблення інформації⁸. Відповідно, науковець робить висновок, що правова інформація носить державно-владний характер. Це обумовлено тим, що правова інформація створена «законодавцем», надається «людині», яка усвідомлює її, формуючи власну правосвідомість і правову культуру

(правовий нігілізм) та трансформує у правову поведінку (правомірну, неправомірну), тобто реалізує або не реалізує надані їй можливості (суб'єктивні права) та покладені на неї обов'язки (юридичні обов'язки), у свою чергу, створюючи інформацію щодо стану правопорядку і законності⁹. Можна зробити висновок, що правова інформація – це інформація як про прийняття загальнообов'язкового правила поведінки так і сам його зміст, а основними ознаками правової інформації є державно-владний характер та обов'язковість її надання та оприлюднення суб'єктом прийняття.

Відповідно, право на інформацію про нові закони та правові акти дає можливість повного доступу та можливості ознайомлення із правовою інформацією.

Нормативно-правове забезпечення права на інформацію про нові закони та інші правові акти здійснюється як на національному так і міжнародному рівнях.

Так, ст. 57 Конституція України закріпила право громадян знати свої права і обов'язки, зокрема, закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення в порядку, встановленому законом. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, не є чинними. Аналіз цієї норми національного законодавства приводить нас до того, що право на інформацію про нові закони та інші правові акти забезпечуються оприлюдненням прийнятих законів та інших правових актів.

Право на інформацію про нові закони на правові акти охороняється і Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема, ст. 10, в якій вказано, що кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. На підтвердження можна навести практику Європейського Суду з прав людини, зокрема, рішення у справах «Санді Таймс» проти Сполученого Королівства (*Sunday Times v. the United Kingdom*) від 26 березня 1979 р. та Коккинакис проти Греції (*Kokkynakys v. the Greece*) від

25 травня 1993 р., в яких вказується на необхідність інформації про правову норму так і чіткість правової норми¹⁰.

Із цією метою необхідно оприлюднювати, публікувати й робити доступними всі закони, адміністративні правила й процедури, які стосуються прав і основних свобод людини. Важливо щоб населенню й посадовим особам держави було надано достатньо часу для ознайомлення й вивчення нових законів та інших актів нормативного характеру, оскільки їхнє дотримання й виконання залежить від того, наскільки правильно їх розуміють ті, кому вони адресовані. Право на інформацію про нові нормативно-правові акти – одне із загально визнаних міжнародним співтовариством прав людини, яке держава зобов'язана поважати його і сприяти його реалізації¹¹.

Як показує зарубіжний досвід, більшістю країн Європи захищається це право громадянина на інформацію про нові закони та інші правові акти. Це можна розглянути на одному із розв'язань спорів у цій сфері, наприклад, рішенні Конституційного Суду Литовської Республіки від 29 жовтня 2003 р. Справа була порушена за зверненням суду. Він просив провести розслідування чи Постанова Уряду (№ 458) «Про затвердження Методики розрахунку збитків, завданих природі в результаті порушення природоохоронних законів» від 8 листопада 1991 року, не суперечить з пунктом 2 статті 7, пункт 2 статті 95 Конституції та пунктом 1 статті 8 Закону «Про порядок публікації і набуття чинності законів та інших правових актах Литовської Республіки».

Петиція була заснована на тому, що Постанова Уряду (№ 458) «Про затвердження Методики розрахунку збитків, завданих природі в результаті порушення природоохоронного законодавства захисту» від 8 листопада 1991 року, були опубліковані в офіційному бюлетені Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos IK Vyriausybės Žinios, але методи розрахунку збитку, нанесеного природі в результаті порушення природоохоронного законодавства щодо охорони, які були невід'ємною складовою частиною зазначеної постанови уряду, не було ні була опублікована разом з вказаною резолюції, ні пізніше. Заявник також вказав, що оспорювана постанова підписав тільки прем'єр-міністр Литовської Республіки, але не підписана відповід-

ним міністром. На думку заявника, манера підписання і опублікування постанови уряду порушувала Конституцію та закон¹².

Конституційний суд постановив, що публікація методи розрахунку збитку, нанесеного природі в результаті порушення природоохоронного законодавства, як складової частини постанови уряду від 8 листопада 1991 року в неофіційному джерелі опублікування правових актів не може вважатися такою, що оприлюднена з дотриманням вимог офіційного та громадського опублікування правових актів, об'єднаних в Конституції, а також конституційній вимозі, що будь-який правовий акт (всі його складові частини) повинні бути опубліковані. Уряд, не публікуючи методику розрахунку збитку, нанесеного природі в результаті порушення природоохоронного законодавства, після набуття чинності Конституції, не виконав свій конституційний обов'язок. Конституційний Суд також зазначив, що вимога закріплена в Конституції, що постанови Уряду мають бути підписані прем'єр-міністром і міністром відповідної галузі має бути застосована до постанов уряду, які були прийняті після набуття чинності Конституції. Конституційний суд постановив, що Постанова Уряду (№ 458) «Про методи розрахунку збитку, нанесеного природі в результаті порушення природоохоронних законів» від 8 листопада 1991 року порушує пункт 2 статті 7 Конституції, ст. 2 Закону «Про порядок набуття чинності Конституцією Литовської Республіки», і конституційний принцип держави під владою закону.

Конституційний Суд Литовської Республіки констатує, що тільки ті правові акти можуть бути дійсними які:

- були опубліковані відповідно до вимог офіційного опублікування і гласності, які сконсолідовані в Конституції;
- відповідають конституційній вимозі, що будь-який правовий акт (всі його складові частини) повинен бути опублікований;
- відповідають конституційній вимозі, що правові акти повинні бути опубліковані литовською державною мовою¹³.

В іншому випадку, суб'єкт права не буде впевнений, що опубліковано саме той правовий акт, який був прийнятий компетентним органом законотворчості. Тобто, Конституційний Суд Литовської Республіки констатує, що оприлюднення нормативно-правових актів,

відповідно до встановленого Конституцією порядку, забезпечує право на інформацію про нові закони та інші правові акти та гарантує що нормативно-правові акти прийняті відповідно до встановлених законом процедур.

Право осіб знати свої права й обов'язки передбачає ознайомлення із прийнятими нормативно-правовими актами, у яких містяться правові приписи, які встановлюють ці права й обов'язки. Таким чином, праву на інформацію про нові закони та інші правові акти кореспондує обов'язок правотворчого органу оприлюднювати прийняті ними нормативно-правові акти. Також таке оприлюднення повинно відбуватись у чітко встановленому порядку, що теж забезпечує право на інформацію про нові закони та правові акти.

Можна дійти висновку, що право на інформацію про нові закони та правові акти забезпечується:

- 1) обов'язком правотворчого органу інформувати про прийняття нових законів та правових актів;
- 2) обов'язком правотворчого органу оприлюднювати точний та повний за обсягом текст закону чи правового акта
- 3) обов'язком правотворчого органу оприлюднювати закон чи інший правовий акт у нормативно визначені строки та у встановленому порядку;
- 4) створенням державою можливостей доступу до прийнятих законів та правових актів, як на нормативному так і на інституційному рівнях.

Сутність оприлюднення полягає в розміщенні повних текстів прийнятих нормативно-правових актів у спеціально визначених для цього засобах. Практика свідчить що єдиним офіційним способом оприлюднення є офіційне опублікування. Таке опублікування здійснюється від імені органу, який прийняв нормативно-правовий акт, має автентичний характер, а його результати є найбільш повними, достовірними й доступними джерелами відомостей про правові норми; створюють оптимальні умови для ознайомлення з правовими актами, їх належного зберігання й використання. Тому сукупність офіційно опублікованих юридичних текстів слід розглядати як першооснову й головну передумову діяльності щодо забезпечення доступності зако-

нодавства. Необхідність наявності в суспільстві офіційних текстів діючих нормативно-правових актів, їх роль для нормального функціонування всієї національної правової системи визначає обов'язковий характер процедури формального опублікування законодавства й ставить до нього низку чітко визначених вимог¹⁴.

Опублікування нормативно-правових актів пов'язане з діяльністю тих самих суб'єктів, які брали участь на попередніх стадіях правотворчого процесу і повноваження яких стосовно прийнятого нормативно-правового акта полягають не в тому, щоб здійснити його реалізацію, а в тому, щоб завершити почату справу у формі об'єктивізації отриманого результату. Слід зазначити, що після опублікування нормативно-правового акта починається його реалізація у відповідних формах за допомогою засобів, визначених у нормах права.

Нормативно-правовий акт не може вважатися чинним, таким, що набрав юридичної сили, якщо він у встановленому порядку не доведений до відома виконавців, не оголошений у належній формі. Тому офіційне оприлюднення прийнятого нормативно-правового акта передбачає його офіційне доведення тексту нормативно-правового акта від імені і за дорученням правотворчого органу до відома суб'єктів права. Офіційне оприлюднення нормативно-правового акта є необхідним етапом формування вираженої в нормативно-правовому акті державної волі. Остання не може бути визнана повністю сформованою, якщо виконавці не мають можливості її знати. Створення нормативно-правового акта, остаточне формування державної волі передбачає включення такого акта в правову систему, а також його реальну дію. Це неможливо без офіційного оголошення його присяг виконавцям. Інакше нормативно-правовий акт не може стати діючим, таким, що ввійшов до правової системи.

Конституція України була прийнята 26 червня 1996 р., а опублікована – 13 липня 1996 р. в «Голосі України». Однак було вказано, що вона набирає чинності від часу її прийняття. Що ж відбувалося протягом цього терміну, до публікації тексту? Юридично Конституція була чинною, але громадяни не мали змоги як ознайомитись так і користуватись її нормами при захисті своїх прав чи інтересів.

Відтак необхідно мати на увазі той факт, що нормативно-правовий акт – формально визначений державний документ, який повинен бути офіційно, в установленому порядку оформлений для використання. Він не може існувати без офіційного тексту. Офіційне оприлюднення свідчить, що текст у виданні є дублікатом оригіналу, точною його копією. Це формальне підтвердження факту дії нормативно-правового акта. Указані якості притаманні лише офіційним джерелам оприлюднення¹⁵.

Право на інформацію про нові закони та правові акти – одне із основоположних прав людини, що передбачає можливість отримувати інформацію про прийняття та можливість вільного доступу до точних та повних текстів законів та правових актів, з метою ознайомлення із правовими нормами.

Відповідно це право забезпечується інформуванням про прийняття нових законів та правових актів, оприлюдненням точних та повних за обсягом текстів законів та правових актів у нормативно визначені строки та у встановленому порядку, а також створенням умов для ознайомлення із їх змістом.

1. *Дубов И. А.* Законодательная инициатива: проблемы и пути совершенствования / И. А. Дубов // Государство и право. – 1993. – № 10. – С. 26-27. 2. *Марущак А. І.* Інформаційне право: доступ до інформації / Марущак А.І. – К. : КНТ, 2007.– 532 с. 3. *Тихомиров О. О.* Правова інформація: теоретико-правовий аспект / О.О. Тихомиров // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. – 2014. – № 1. – С. 29-35. 4. *Беляков К. І.* Правова інформація як складова правової реальності / К. І. Беляков // Часопис Київського університету права. – 2005. – № 1. – С. 22-27. 5. *Селезньова О. М.* Класифікація інформації: порівняння нормативного та наукового підходів / О. М. Селезньова // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 1. – С. 203-205. 6. Там само. – С. 204. 7. *Тихомиров О. О.* Правова інформація: теоретико-правовий аспект / О.О. Тихомиров // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. – 2024. – № 1. – С. 29-35. 8. *Беляков К.І.* Цит. праця. – С. 23-25. 9. Там само. – С. 25. 10. *Коккинакис проти Греції (Kokkinakys v. the Greece)* // Решение Европейского суда по

правам человека) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rpqi.narod.ru/echr/translation/translation/kokkinakis.htm>; Санді Таймс проти Сполученого Королівства (Sundy Times v. the United Kingdom) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://medialaw.org.ua/library/sprava-sandi-tajms-protu-spoluchenogo-korolivstva/>

11. *Опубликование* нормативных актов / Всесоюзный научно-исследовательский институт советского законодательства / [А. С. Пиголкин]. – М. : Юридическая литература, 1978. – С. 26-27. **12.** *Про порядок опублікування правових актів* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [ranslate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=en&u=http://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1248/summary&prev=search](http://translate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=en&u=http://www.lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta1248/summary&prev=search)

13. Там само. **14.** *Опубликование* нормативных актов / Всесоюзный научно-исследовательский институт советского законодательства / [А. С. Пиголкин]. – М. : Юридическая литература, 1978. – С. 64-65. **15.** *Сидельников И. П.* Доступность закона: правовое информирование граждан / Сидельников И.П. – Мн. : Навука і тэхніка, 1992. – С. 7-11.

***Legin Ludmyla.* Right to information about new laws and other legal acts**

The right on information about new laws and other legal acts - one of the universally recognized international human rights community that the state is obliged to respect and promote its implementation. In the final document of the Vienna meeting of representatives of States Parties of Security and Cooperation in Europe January 15, 1989 is indicated the need to effectively ensure the right of individuals, to know their rights and responsibilities in this area and take action according to them, to this end publish and make accessible all laws, administrative rules and procedures relating to human rights and fundamental freedoms. It is also important to the public and state officials to given enough time to review and study new laws and other normative acts, as their compliance and performance depends on how well they understand those to whom they are addressed.

Regulatory support of the right on information about new laws and other legal acts has been carried out both at national and international levels.

Thus, art. 57 of the Ukrainian Constitution enshrines the right of citizens to know their rights and obligations, including laws and regulations that determine the rights and obligations of citizens should be presented to the public in the manner prescribed by law. Laws and regulations that determine the rights and duties of citizens are not disclosed to the public in the manner prescribed by law, not force. Analysis of national standards

Legislation brings us to the fact that the right on information about new laws and regulations are provided by the promulgation of laws and other regulations.

The right on information about new laws and regulations are protected by European Convention on Human Rights, in particular Article 10, which claims that everyone has the right on freedom of expression.

The right of people to know their rights and responsibilities provides familiarization with accepted regulatory legal acts, which are legal provisions that establish these rights and responsibilities. Thus, the right on information about new laws and other legal acts of legislative authority has corresponding obligation to disclose their adopted regulations. Also this publication is in strict accordance with established procedure, which also provides a right on information about new laws and regulations.

We can conclude that the right on information about new laws and regulations provided by:

- 1) the duty of law-making body to inform about new laws and regulations;
- 2) the duty of law-making authority to disclose in accurate and complete form the text of the law or legal act
- 3) the duty of law-making authority to publish the law or other normative legal act in due time and in due course;
- 4) creating opportunities of access to state laws and regulations, both at the regulatory and institutional levels.

The essence of the disclosure is to place the full text of the regulatory legal acts specifically defined for this tool. Practice shows that the only official way to publication is the official publication. This publication is made on behalf of the authority, which adopted the legal act, has authentic character, and the result is the most complete, reliable and accessible

source of information about the law; create favorable conditions enabling the legal.

Acts of proper storage and use. So set officially published legal texts should be considered as the initial and primary prerequisite to ensure the accessibility of legislation. The need for a public official texts of existing normative acts, their role in the normal functioning of the national legal system determines the mandatory publication of formal procedures for law and puts him number of well-defined requirements.

Key words: law, legal act, promulgation of regulations, official publication, the right on information.

УДК – 342.951:88.755(477)

М. І. КЕЛЕМЕН

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПРОВЕДЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Аналізуються адміністративно-правові засади участі громадськості у проведенні екологічної експертизи, розглянуто сучасний стан зазначеного правового інституту. На основі чинного законодавства зроблено пропозиції у сфері забезпечення екологічної безпеки та наближення українського законодавства до європейських стандартів в означеній проблематиці.

Ключові слова: екологічна безпека, державна екологічна та громадська екологічна експертиза, права громадськості, участь громадськості.

Келемен М. И. Участие общественности в проведении экологической экспертизы

Анализируются административно-правовые основы участия общественности в проведении экологической экспертизы, рассмот-

© **КЕЛЕМЕН Михайло Іванович** – здобувач кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України